

Nagroda Honorowa
„Świadek Historii”

III Edycja

Sylwetki laureatów

Rzeszów 2014

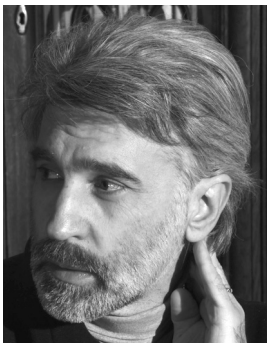

fot. Foto Studio Marek Zakrzewski

KRYSTYNA CHOWANIEC

Krystyna Chowaniec urodziła się 22 listopada 1953 r. w Czarnej w pow. bieszczadzkim. Z wykształcenia historyk, wieloletnia nauczycielka historii i wizytator Kuratorium Oświaty, kolejno w Krośnie i Rzeszowie. Instruktorka ZHP, założycielka i drużynowa (1986–1996) 54 Drużyny Harcerskiej im. Kurierów Beskidzkich ZWZ-AK w Sanoku. Ze swoimi harcerzami uczestniczyła w 1988 r. i 1990 r. w Zjazdach Kurierów i Emisariuszy KG ZWZ -AK w Krakowie. Spisała i zredagowała wspomnienia kuriera Jana Łożańskiego, które zostały wydane drukiem w 2012 r. pt. „Orzeł z Budapesztu”. Długoletnia komendantka Hufca ZHP Ziemi Sanockiej, który pod jej kierownictwem

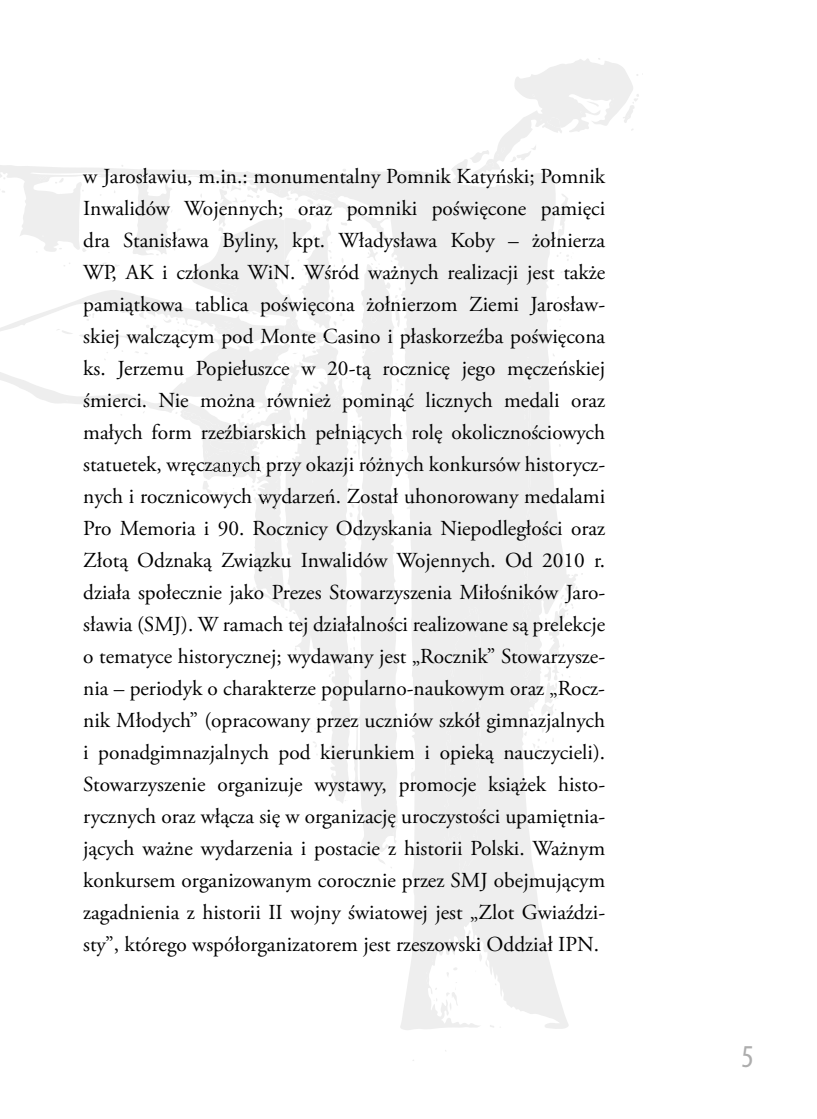
przyjął imię ks. hm. Zdzisława Peszkowskiego. Zastępczyni komendantki Chorągwi Podkarpackiej ZHP w latach 2004–2010, członkini Rady Naczelnej Związku Harcerstwa Polskiego (2007–2013) i Centralnej Komisji Rewizyjnej ZHP (od grudnia 2013 r. nadal). Od 1 stycznia 1996 r. do 1 stycznia 1999 r. pełniła funkcję przewodniczącej Komisji Pamięci Narodowej działającej przy Kuratorium Oświaty w Krośnie. Od 2001 roku jest animatorką wydawania Zeszytów Historycznych sanockiego harcerstwa. Przez lata współpracowała ze środowiskiem katyńskim, organizując wyjazdy dla harcerzy na groby pomordowanych patriotów oraz szkolenia dla nauczycieli. W 2004 roku organizowała uroczystość odsłonięcia i poświęcenia rzeźby „Sokolnika” na frontonie sali „Sokoła” w Sanoku. Również z jej inicjatywy na sanockim cmentarzu powstała aleja 26 „Dębów Pamięci” ofiar Katynia. W latach 2006–2010 pracowała w Zespole Wychowania Patriotycznego przy Kuratorium Oświaty w Rzeszowie. W latach 2010–2013 organizowała eliminacje rejonowe (Krosno) konkursu historycznego i olimpiady „Losy żołnierza i dzieje oręża polskiego”. Kolejną jej zasługą dla szerzenia wiedzy o historii było założenie w marcu 2010 roku Klubu Historycznego im. Armii Krajowej w Sanoku. Od lat organizuje harcerskie rajdy Szlakiem Kurierów Beskidzkich ZWZ-AK. Jest autorką i współautorką licznych publikacji o charakterze historycznym, między innymi monografii Sanoka. Jest członkiem zwyczajnym ŚZŻAK. Na przestrzeni lat otrzymała liczne odznaczenia: Nagroda MEN II stopnia (1995), Medal KEN (1995), Medal Pro Memoria (2010), Złoty Krzyż Zasługi (2011), Odznaka „Zasłużony dla ŚZŻAK” (2013).

zbiory prywatne

DARIUSZ JASIEWICZ

Dariusz Jasiewicz urodził się 1 września 1962 r. w Jarosławiu. Ukończył Liceum Sztuk Plastycznych w tym mieście. W latach 1981–1986 studiował na Wydziale Rzeźby Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie a następnie do 1988 r. na Papieskiej Akademii Teologicznej w Sekcji Sztuki Liturgicznej. Pracował jako nauczyciel rzeźby w Liceum Sztuk Plastycznych w Jarosławiu. Obecnie prowadzi autorską pracownię rzeźby. Jest autorem licznych prac o charakterze zarówno sakralnym, jak i historycznym. Na szczególną uwagę zasługują tu pomniki i tablice upamiętniające wielkich Polaków oraz ważne, przełomowe wydarzenia z historii Polski. Wśród nich są pomniki znajdujące się

w Jarosławiu, m.in.: monumentalny Pomnik Katyński; Pomnik Inwalidów Wojennych; oraz pomniki poświęcone pamięci dra Stanisława Byliny, kpt. Władysława Koby – żołnierza WP, AK i członka WiN. Wśród ważnych realizacji jest także pamiątkowa tablica poświęcona żołnierzom Ziemi Jarosławskiej walczącym pod Monte Casino i płaskorzeźba poświęcona ks. Jerzemu Popiełuszce w 20-tą rocznicę jego męczeńskiej śmierci. Nie można również pominąć licznych medali oraz małych form rzeźbiarskich pełniących rolę okolicznościowych statuetek, wręczanych przy okazji różnych konkursów historycznych i rocznicowych wydarzeń. Został uhonorowany medalami Pro Memoria i 90. Rocznicy Odzyskania Niepodległości oraz Złotą Odznaką Związku Inwalidów Wojennych. Od 2010 r. działa społecznie jako Prezes Stowarzyszenia Miłośników Jarosławia (SMJ). W ramach tej działalności realizowane są prelekcje o tematyce historycznej; wydawany jest „Rocznik” Stowarzyszenia – periodyk o charakterze popularno-naukowym oraz „Rocznik Młodych” (opracowany przez uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych pod kierunkiem i opieką nauczycieli). Stowarzyszenie organizuje wystawy, promocje książek historycznych oraz włącza się w organizację uroczystości upamiętniających ważne wydarzenia i postaci z historii Polski. Ważnym konkursem organizowanym corocznie przez SMJ obejmującym zagadnienia z historii II wojny światowej jest „Złot Gwiazdzy”, którego współorganizatorem jest rzeszowski Oddział IPN.

zbiory prywatne

ZBIGNIEW LARENDOWICZ

Zbigniew Larendowicz urodził się 15 listopada 1916 r. w Leżajsku. Członek 1. Drużyny Harcerskiej im. Tadeusza Kościuszki przy leżajskim gimnazjum, w latach 1935/36 jako dowódca. W latach 1933/34 zorganizował drużynę zuchową we wsi Przychojec. Ukończył Szkołę Starszych Przynależności Wojskowej i Wołyńską Szkołę Podchorążych Rezerwy Artylerii (1938). We wrześniu 1939 r. służył w 24 Pułku Artylerii Lekkiej, jako dowódca plutonu w stopniu podporucznika. Dostał się do niewoli sowieckiej, po kilku dniach zbiegł z transportu jadącego na wschód. Po powrocie do Leżajska działał w Narodowej Organizacji Wojskowej, gdzie przez pewien czas pełnił funkcję komendanta obwodu (ps. „Wicher”). Po wojnie pracował jako leśniczy. W latach 1964–1968, razem z prof. S. Myczkowskim, tworzył Plan Zagospodarowania Tatrzańskiego Parku Narodowego oraz wielu rezerwatów w Polsce południowej. Brał także udział w opracowywaniu ekspertyz dla Polskiej Akademii Nauk. Po przejściu na emeryturę nadal aktywnie działa zawodowo i społecznie. Sporządził opis bibliograficzny niemal całego księgozbioru klasztoru OO. Bernardynów w Leżajsku. Oprowadza zorganizowane grupy po bibliotece zakonnej. Swoją wiedzę wspomaga studentów i osoby zainteresowane historią regionalną. Współpracuje z Muzeum Ziemi Leżajskiej. Od lat dzieli się swoimi wspomnieniami w ramach lekcji szkolnych. Jest autorem licznych publikacji dotyczących historii regionu. Odznaczony Krzyżem Partyzanckim, Krzyżem AK, Krzyżem Harcerskim, Odznaką Pamiątkową „Akcja Burza” i Odznaką Strzelecką.

fot. Jan Górka

ANNA LESZCZYŃSKA

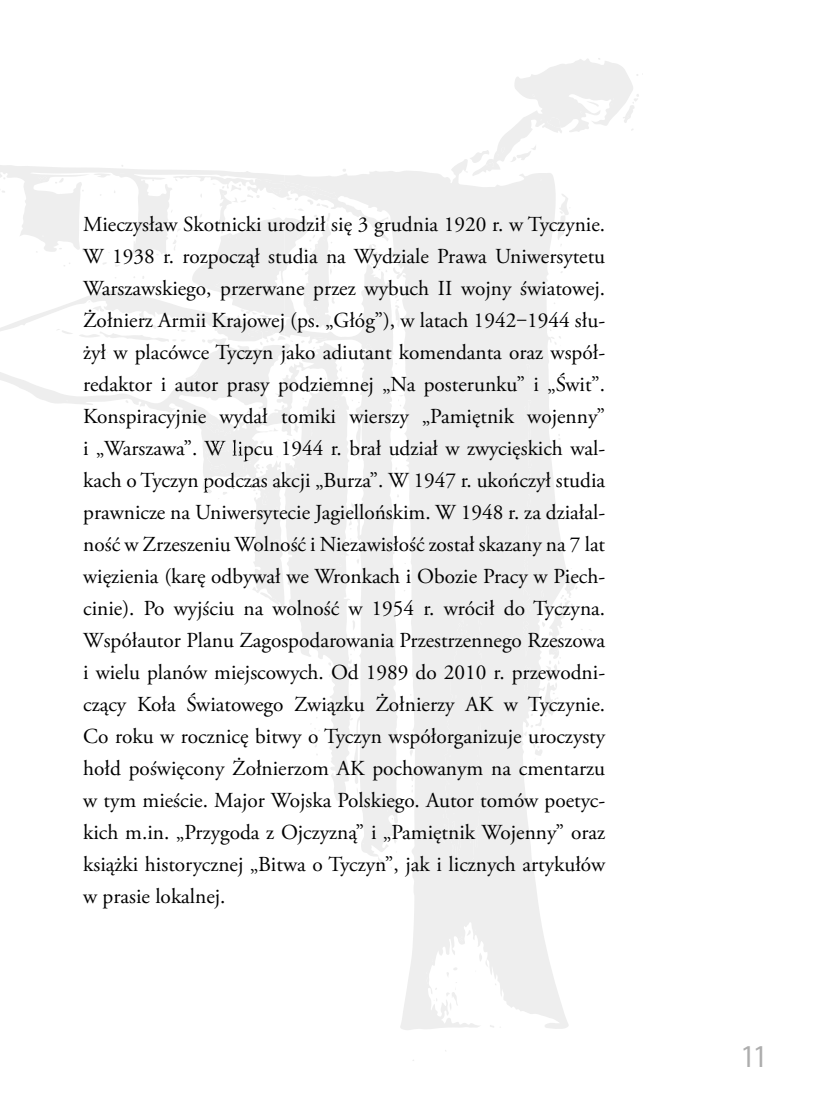
Anna Leszczyńska urodziła się 6 maja 1924 r. w majątku Durniakowce. W latach 1927–1931 wraz z rodziną zesłana w tajgę syberyjską, w okolice Białogorska niedaleko rzeki Zeja. W roku 1932 przyjechała do Polski w ramach wymiany więźniów wojskowych i politycznych. W trakcie okupacji niemieckiej służyła w Armii Krajowej (zaprzysiężona w 1943 r.), jako sanitariuszka i łączniczka. Po wojnie pracowała jako Przewodnik Turystyki Kwalifikowany Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Rzeszowie, uczyła patriotyzmu i propagowała pamięć o historii

poprzez organizację imprez okolicznościowych i wycieczek związanych z wydarzeniami i postaciami historycznymi. W 1975 r. za działalność na rzecz młodzieży otrzymała tytuł „Rzeszowianki Roku”. W 1981 r. była jednym z założycieli NSZZ „Solidarność” w rzeszowskim PTTK, i pełniła funkcję sekretarza Komisji Zakładowej. W czasie strajków rzeszowsko-ustrzyckich brała udział w okupacji budynku Wojewódzkiej Rady Związków Zawodowych w Rzeszowie, prowadziła biuro przepustek i pisała sprawozdania z obrad. Po zakończeniu strajku działała jako wolontariusz w NSZZ RI „Solidarność” przez 10 lat i 3 miesiące rzetelnie prowadząc dokumentację związku. W okresie stanu wojennego wspierała działalność wolontariatu dla internowanych. W 2004 r. została awansowana do stopnia porucznika, rok później mianowano ją Honorowym Członkiem PTTK. Jako świadek wydarzeń historycznych brała udział w lekcjach przeprowadzanych w rzeszowskich szkołach (Szkole Podstawowej Nr 11 i 28 w Rzeszowie, Gimnazjum nr 8 w Rzeszowie, I i II Liceum Ogólnokształcącym w Rzeszowie i Zespole Szkół Mechanicznych w Rzeszowie). Uczestniczyła w projekcie „Drogi do wolności” udzielając wywiadów uczniom Gimnazjum nr 8, Szkoły Podstawowej nr 28 i młodzieży PTTK-owskiej. Była jedną z inicjatorek postawienia w Rzeszowie pomnika „Zesłańców Sybiru”. Współpracowała również z rzeszowskim Oddziałem IPN przy licznych projektach edukacyjnych skierowanych do młodzieży. W 2007 r. odznaczona przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Lecha Kaczyńskiego Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

zbiory prywatne

MIECZYŚLAW SKOTNICKI

Mieczysław Skotnicki urodził się 3 grudnia 1920 r. w Tyczynie. W 1938 r. rozpoczął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, przerwane przez wybuch II wojny światowej. Żołnierz Armii Krajowej (ps. „Głóg”), w latach 1942–1944 służył w placówce Tyczyn jako adiutant komendanta oraz współredaktor i autor prasy podziemnej „Na posterunku” i „Świt”. Konspiracyjnie wydał tomiki wierszy „Pamiętnik wojenny” i „Warszawa”. W lipcu 1944 r. brał udział w zwycięskich walkach o Tyczyn podczas akcji „Burza”. W 1947 r. ukończył studia prawnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1948 r. za działalność w Zrzeszeniu Wolność i Niezawisłość został skazany na 7 lat więzienia (karę odbywał we Wronkach i Obozie Pracy w Piechcinie). Po wyjściu na wolność w 1954 r. wrócił do Tyczyna. Współautor Planu Zagospodarowania Przestrzennego Rzeszowa i wielu planów miejscowych. Od 1989 do 2010 r. przewodniczący Koła Światowego Związku Żołnierzy AK w Tyczynie. Co roku w rocznicę bitwy o Tyczyn współorganizuje uroczysty hołd poświęcony Żołnierzom AK pochowanym na cmentarzu w tym mieście. Major Wojska Polskiego. Autor tomów poetyckich m.in. „Przygoda z Ojczyzną” i „Pamiętnik Wojenny” oraz książki historycznej „Bitwa o Tyczyn”, jak i licznych artykułów w prasie lokalnej.

zbiory rodzinne

MARIA SZCZEPAŃSKA

Maria Szczepańska (z domu Górska) urodziła się 23 sierpnia 1914 r. w Wólce Pelkińskiej. W 1940 r. zaprzysiężona do Związku Walki Zbrojnej – Armii Krajowej. Posługiwała się pseudonimem „Magda”. Początkowo służyła w placówce nr 4 „Pelkinie”, następnie w Wojskowej Służbie Kobiet Obwodu AK Jarosław. W grudniu 1943 r. zawarła związek małżeński z oficerem AK, por. Wojciechem Szczepańskim. W 1947 r. jej mąż został aresztowany przez Urząd Bezpieczeństwa i po brutalnym śledztwie skazany na wieloletnie więzienie. Maria sama musiała zająć się dwuletnim, synem Antonim. Dodatkowe utrudnienie stanowiły represje ze strony państwa. W 1948 r. uzyskała stopień magistra prawa na Uniwersytecie Jagiellońskim. Po wyjściu Wojciecha na wolność, wspierała go w działalności mającej na celu upamiętnienie żołnierzy Podziemia Niepodległościowego. Przekonała go również do tego, by spisał własne wspomnienia. Często wspierała kombatantów poradami prawnymi. Po śmierci męża (1993), zabiegała o jego upamiętnienie. Dzięki staraniom prof. Janiny Marciak Kozłowskiej w 2006 r. w Żurawiczkach odsłonięto tablicę upamiętniającą Wojciecha Szczepańskiego, a w 2008 r. rzeszowski Oddział Instytutu Pamięci Narodowej wydał jego wspomnienia pod tytułem „Wspomnienia lipiec 1944 – grudzień 1954”. Przez lata udzielała się w lokalnej społeczności, m.in. spotykając się z uczniami gimnazjum w Wólce Pelkińskiej, pomagając im w przygotowaniach do konkursów historycznych, udostępniając swoje zbiory i pamiątki. Szerzyła pamięć o czasach, w których przyszło jej żyć, wystąpiła nawet w filmie dokumentalnym nakręconym przez gimnazjalistów. Odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski oraz Krzyżem Armii Krajowej. Zmarła 18 kwietnia 2012 r. w Jarosławiu.

**INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ**

Oddział w Rzeszowie